

Neka moja sjećanja na Silvija S. Kranjčevića

Naši književnici bili su vrlo rado vidjeni u našem opatijskom domu "Galiberu". Među najmilijima bio je i Silvije Kranjčević sa svojom dobrom suprugom Elom.

Dok ovo pišem, na izmaku je godina pedeseta od onog prežalosnog oktobarskog dana, kada nam ga je nemila smrt ugrabila.

Pedeset godina! A kolike svijetle uspomene na njega! I ništa nije moglo, da ih u meni oslabi, a nekmo li- izbriše~~X~~ iz srca i pameti. One su u meni uvijek žive, a takve će ostati do posljednjeg daha moga.

S našim Silvijem vezalo me je prijateljstvo od dana, kad sam se s njim upoznao. me Bilo je to negdje krajem prošlog vijeka. Silvije se rad navraćao u Opatiju. Volio je on ovaj naš kvarnerski kraj kao i svu našu Ist-

Istru - s ove i one strane Učke. Volio ju je iskreno i toplo. Bit će i za to, sto je ova zemljica značila za nj krutu borbu, a poznato je, da je Silviju borba bila u životu i poticaj i podrška za sva ona divna i uzvišena njegova stvaranja.

Istra mu je bila simbol čistog rodoljublja, požrtvovnog nastojanja oko buđenja i održanja narodne svijesti - uvijek budne i pune poleta. Kranjčević bijaše pjesnik genijalan, a uz to i narodni učitelj, pa mu je mnogo poštovanja ulijevala poznata istarska Pirilo Metod i Ra Đurđić školska ustanova, u kojoj su bili okupljeni svi naši pravi rodoljubi, nalazili se u starome kraju. † ilinegdje s onu stranu oceana.

A volio je i more, ono veliko i neizmjereno, a posebice ono ispred rodene mu Senja, a - razumije se - i ovaj naš mali i dragi Kvarner.

More! More! Kad bi ga spomenuo, glas mu je treperio od neizrecive miline. Prigodom jednog našeg susreta napomenuo mi je - ukazujući na neke moje radove izašle u sarajevskoj "Nadi", kojoj je već tada bio urednikom:

- Kad mi za list stigne koja tvoja stvar - meni je kao da me je dodirnuo dah mora - onog našeg ...

Bio sam tada mlad - mogu reći - početnik, pa mi je srcu u vanredno ugađala ona njegova pohvala, to više, što sam već onda znao, da Silvije

potiče iz Senja, i da ovo naše more ne nosi samo u srcu, već i u svakoj žilici bića svoga - i da ga neiskazano voli.

Ta njegova ljubav prema našoj veličanstvenoj pučini izvирala je iz njegovih pjesama, iz razgovora, što ih je vodio sa svojim sumještanima, a i sa mnom na našim šetnjama duž neuporedivu kvarnersku obalu. Čini mi se, da još sada gledam, kako se njegovi pogledi, njegove misli - on sav pilji u plavi zaliv pred sobom, kao da ga očima upiti. Pritom se dešavalo, da bi se odjednom okrenuo k meni, da mi citira neki pasus iz Šenoine pripovjetke "Čuvaj se senjske ruke". Koliko dirljivih zanosa u ono nekoliko riječi, kojima se veličala slava drevnoga grada, njegovih herojskih Uskoka i lađa, što su u davno minulim danima krstarile ovim čarnim kvarnerskim vodama i danas prožetim odsjevima svojih raskošnih boja.

Nekom zgodom dovezli smo se do mog rođenog seoca Kraja. Poveo sam ih sve troje na Kuk, što se izdiže strmo nad morem. Otuda pukao veličanstven pogled na sav Kvarner, na mnogobrojne uvalice i na onu pokrajnu - nekoliko koračaja udaljenu - što je negdje u davnini dobila ime "Lučica" kao i ona Kumičićeva pod svetom Jelenom nedaleko susjednog Brseča - i još jedna u Opatiji. Da, ali ja sam htio naše drage goste da uvjerim, kako nema Lučice do one moje krajske budući da ni u kojoj drugoj more ne pjeva onako milo kao u onoj mojoj.

sto Nato sam im ispričao jedan tužan, istinit događaj o djevojci iz Kraja, što je nekoga dne stala na Kuk, da otud još jednom pozdravi svoga momka, mornara. Lađa, u kojoj se nalazio mladić, plovila je u blizini obale, a kako je djevojka sve življe mahala rupčićem na pozdrav, zaboravila na more, što je nekoliko metara pod njenim nogama vrebalo, te ona spuznu niz strminu u vodu, iz koje su je izvukli mrtvu. I nadodao sam:

- A ja sam iz tog žalosnog slučaja napisao svoju prvu crticu: "Bijednici".
Bilo je to god. 1888.
Poslije kratke šutnje naš mi veliki pjesnik položi ruku na rame i reče:

- Moj Emine, sad ja vidim, kako u ovome tvome Krajuxixjxxk biti romantik
- nije teško...

Te svoje riječi popratio je s puno ljubavi, kojom su mu u onaj mah od-sijevale oči.

Vratismo se u selo, među kuće, kojih je na broju bilo petnaest- od prilike - koliko i danas... Desetoro djece, dva tri starčića, toliko i žena u crni- ni-udovica iza mornarâ u svijetu poginulih.

Već prije, dok smo se sa lovranske strane bližali ~~Kxxxj~~ Kraju, udarila Sil- viju u oko neobična kuća, građena od samih opeka, sa pročeljem načička- nim samim nekakvim bizarnim ukrasima. Pred kućom prostirao se vrt s ogra- dom također iskićen raznim risarijama, većim dijelom nadahnutim pri- čama biblijskim.

I ja stao da objašnjujem:

- Kuća građena u naročitu ~~sxxx~~ svrhu, da slikaru Valentinu Lukasu služi kao ateljè. U njoj je smještena slika deset metara duga, sedam široka. U- mjetnik radi na njoj već punih četrdeset godina.

- Ajde, povedi nas unutra, da vidimo i to čudo!- reče Silvije poprativši one svoje riječi svojim dobrohotnim ~~xx~~ smiješkom.

I mi se smjesta uputismo onamo: nas dvojica otraga, a Ela i Ema pred na- ma.

Već na vratima građevine zapahnu nas miris boja. Valentina zatekosmo pred slikom, o kojoj se neki Talijanac izrazio s podsmijehom: "quadro dalle dimensioni mastodontiche." Na dugom, širokom platnu bilo je poredano, gdje pojedinačno, gdje u skupinama sila ~~ixxx~~ historijskih i pa mitolo- ških i drugih lica.

Valentin nije bio sâm. S dugim prutom u ruci pokazivao je četvorici mla- dića slike nekih značajnih historijskih ličnosti i iznosio razne podat- ke o njima. A mladi ~~ixxxx~~ su ga ljudi slušali i ne slušali, ponekoji od njih čak i sa jedva prikrivenim podsmijehom.

Valentin- čovuljak duge, progrušane brade, slabašan, a još k tome i hrom, ~~čim~~ nas ugleda, mahom prekide svoja objašnjavanja. Pristupi k meni - kao svom davnom znancu- i stisnu mi ruku srdačno, prijateljski, našto mu ja prikazah svoje goste. Za Kranjčevića čuo je već prije; za svog dužeg boravka u Ka- stvu, gdje je imao zgođe, da se upozna i s našom narodnom historijom. Staviše- Va- lentin je već onom prilikom uvrstio među svoja lica na slici i nekoliko portreta naših istaknutih umnika, i tako je naš Silvije imao prilike

otišle, da se prošetaju uvalom, Silvije i ja ostasmo sami. Naš se pjesnik mahom pružio na sitne, bijele oblutke, kojima se osuo golemi obalni luk i ostao tako ležeći glavom oslonjenom na obje ruke. A ja sjedeći do njega nisam mogao oka da skinem s njegova lica zadahnuta izrazom neizmjerne dobrote.

A večer silazila sve sjajnije i veličanstvenija i prelijevala svoje posljednje nebesne boje na tek uzbibanu pučinu, na sure pećine, na tamne šume i gajiće u zaleđu.

~~Među onim prije spomenutim redcima nahode se još ovi:~~

"Sve sam to poznavao od prije, sve me je to podsjećalo na moje skromno djetinjstvo i ^{na} nek~~ih~~ mojih nesvijesnih željica i nada, dok sada, evo, kao da mi se rodjena uvala u ovoj svojoj večernjoj raskoši ljupko smiješi i kao da me pita:

-Tko bi ti bio onda rekao...?

I zaista- tko bi mi bio onda rekao, da ću jedne blistave večeri sjedjeti na ovom pjesku, a do mene On, pružen na žalu, do mora, što mu sa sobom nosi nježne valiče, da mu izruče svoj noćni pozdrav?

Noć je silazila sa svim svojim čarima, sa svim svojim draguljima. A Silvije nepomičan, gledao sve to i poslije duge šutnje proustio:

- Kako je ovdje, u ovom kutiću, sve mekano, ljupko, harmonično! Čak i odviše mira, suviše sklada ima ovuda! Ne- pjevati ja ovdje ne bih mogao... Ti znaš, ^{Emine-} meni se hoće nespokoja, nesklada, bure...

U tom istom trenutku Ela je negdje na drugoj strani uvale zapjevala ariju iz neke opere. Silvije je neko vrijeme slušao, potom se odjednom trže i reče tužno:

-Da mi je imati malo ovoga mora- tamo dolje... u Sarajevu...

Meni se usne složiše na lak i blag osmijeh. Danas pa dok ovo pišem, munito mi glavom ono, što je njegova Ela jednom o njemu napisala:

" Za bure u Senju Silvije najvoli šetati ulicama, boriti se s njom i disati na puna pluća. Isto tako je bilo, kad smo se vozili parobrodom. On stao sprijeda na udaru vjetra, navrh pramca, ruke u džepu, pa uži-

va, kako mu vjetar nosi kosu i kaput, kako brod siječe valove i kako se ide naprijed, naprijed."

Tako je zaista i bilo: uvijek naprijed! I sve kroz borbu, neumoljivu, vječitu. O njegovim sukobima nešto sam znao i ja iz raznih izvora, a nešto i iz njegova pričanja. Tako sam razabrao, da je među ^{nekim} našim ljudima bilo zlobnika, koji su se - moglo bi se reći - nadmetali, tko će mu od njih napakostiti i većma ogorčiti život. Silvije mi je nekom zgodom napomenuo nešto i o nekim "božjim ljudima", koji nisu propuštali priliku, da ga ne ponize. Njega - našu diku nad dikama!

Uto preletje nebom krijesnica i utrne negdje daleko. Druge ~~sa~~ zvijezde činilo se, da poput suza titraju za nestalom družicom.

Stišao se i Elin milozvučni glas.

S mora dopiralo nešto kao uzdah.

Sa strane čuli se koraci. Naše se dvije pratilice vraćale. Digao se i on, naš dragi pjesnik. Nekoliko trenutaka prošlo je u razgovoru. Vodio ga je Silvije - sav u zanosu. Gledao je ispred sebe i govorio o moru - samo o moru. Ah, da mu ga je imati ama samo malo - tamo ^{dalje}...

Još jedan pogled na divnu istarsku pučinu i mi se uputismo prema cesti, gdje su nas čekala ~~X~~ kola.

Silvije nije više dolazio u Opatiju. Što više - o ~~njegovu~~ njegovu se zdravstvenom stanju širili sve mutniji glasovi ~~o~~ nekoj njegovoj podmukloj bolesti, u koju ja nisam htio da vjerujem. Meni se on činio jak, na njemu nisam - mogu reći - primijetio nikada ni traga neke osobite nemoći.

Međutim zloguke glasine navaljivale sve upornije. O težini bolesti nisam još ni tada znao ništa izvjesnijeg.

Kad li jednog crnog dana stiže mi od njega pismo, a s njime i potvrda onih zloslutnih glasina.

Pismo je glasilo:

Sarajevo, 9.VII. 1906.

Dragi moj prijatelju,

Nažalost, što se ovih ferija nikako ne ćemo vidjeti, i što jedino preosta-

staje nada, da će to biti - ako Bog da - istom do godine. Pak zato šaljem o-
vako samo pozdrave tvojoj dragoj kućici i moru. Da mi to nije najpra-
vije, to znadeš i sâm, nu uz ove moje jade bar sam toliko u profitu, što
sam se patio već godinama ne znajući pravo od čega, i što je istom pred
dva mjeseca bolest svom snagom buknila, te se je moglo konstatovati, koja
je to zapravo nevolja...~~...~~

Ela bi sama pisala, nu upravo je ove dane zabavljena ispitima u musli-
manskoj školi. Danas je izložba ručnih radova.

Tvoj Silvije

Udarilo me posred srca, ali ja sam se još nadao, ponekad čak i čvrsto vje-
rovao u njegovo skorašnje ozdravljenje. Kad tamo - dani prolazili, i ~~1~~ mje-
seci, a za njima nadolazili drugi - sve tmurniji i crniji donoseći sa sobom
sve teže, beznadnije vijesti o njegovu stanju. I tako sve do onog kob-
~~svetih~~ nog dana - 29 oktobra 1908 - kad je našim zemljama i mojom tuž-
nom Istrom prohujao neizrecivo bolan glas:

„Danas o podne - u 43 godini svoga vijeka - sklopio je za uvijek svoje
umorne oči naš Silvije Strahimir Kranjčević...“

Svi, koji su znali za nj, ostali su duboko dirnuti i potreseni, a mnogi
između nas, što smo ga i lično poznavali - upravo pogođeni u dušu.

Meni se na glas o njegovoj smrti ispod pera vinuo uzdah:

- Silvije! Diko moja zakopana! Velika narodna rano!

Do koji dan minut će od tog prežalošnog događaja pola vijeka, ali uspo-
meni na njega nije ^{- Kako već spomenuti -} ništa moglo da oslabi, a kamo li da je izbriše. Šta
više - ona je u narodima našim uvijek živa, tako da se danas pred pedeset-
godišnjicu njegove prerane smrti čitava naša divna domovina sprema, ~~tax~~
da svom velikom miljeniku oda zasluženu počast.

Nastojmo i mi Istrani, da ta počast bude što dostojnija njegova vječno sjaj-
nog imena. Što je do mene, ja ću u dane svećanih pomena imati pred
sobom njegov lik okružen najživljim i najsvjetlijim sjećanjima na njega.

Naš Silvije!

Svih naroda naših najuzvišeniji i najsvjetliji umniče!

Vječna ti slava!

Viktor Car Emin